

Dwergmispel (*Cotoneaster* spp.)

Cotoneaster hjelmqvistii

Foto: Edu Boer

Bron: NVWA

Er zijn diverse soorten dwergmispels en daarnaast ook meerdere kruisingen en gecultiveerde vormen. Afhankelijk van de gehanteerde definitie van een soort zijn er 50 tot 400 soorten. Alle soorten die in Nederland voorkomen zijn uitheems, op één na: wilde dwergmispel (*Cotoneaster integerrimus*). De identificatie van de verschillende soorten is lastig.

De dwergmispels worden in twee groepen verdeeld: de kleinbladige en de grootbladige. Binnen een groep vertonen de soorten in taxonomisch en ecologisch opzicht veel overeenkomsten en zijn moeilijk te onderscheiden. Voorbeelden van kleinbladige dwergmispels: *Cotoneaster ascendens*, *Cotoneaster dammeri*, *Cotoneaster dielsianus*, *Cotoneaster divaricatus*, *Cotoneaster franchetii*, *Cotoneaster hjelmqvistii* en *Cotoneaster horizontalis*. Voorbeelden van grootbladige dwergmispels: *Cotoneaster ambiguus*, *Cotoneaster bullatus*, *Cotoneaster rehderi* en *Cotoneaster salicifolius*.

Cotoneaster-soorten vormen meestal struiken, maar sommige soorten groeien zeer vlak (bodembedekkend) en een aantal soorten kunnen uitgroeien tot kleine bomen. Er zijn soorten die wintergroen zijn. De kleine appelvormige vruchten zijn rood tot bruinrood of oranje tot zwart. Dwergmispels kunnen zich voortplanten via zaad en via uitlopers. Dwergmispels kunnen verward worden met vuurdoornsoorten (*Pyracantha*). De takken van dwergmispels hebben geen doornen, die van vuurdoornsoorten wel. Een determinatiehulp vindt u [hier](#).

Aanwezigheid en effect in Nederland

Stand van zaken in 2017: tien soorten dwergmispel hebben zich in Nederland gevestigd: *Cotoneaster ambiguus*, *Cotoneaster bullatus*, *Cotoneaster dielsianus*, *Cotoneaster divaricatus*, *Cotoneaster hjelmqvistii*, *Cotoneaster horizontalis*, *Cotoneaster rehderi*, *Cotoneaster salicifolius*, *Cotoneaster x suecicus* en *Cotoneaster x watereri*. Het voorkomen van de diverse soorten dwergmispel verschilt sterk per soort.

Effect op biodiversiteit / ecosysteem

De dwergmispels kunnen grote bestanden vormen waarin geen andere soorten meer groeien. De planten veranderen de vegetatiestructuur en -samenstelling en vormen daarmee een bedreiging voor kwetsbare soorten. Het gedrag en de invasiviteit van de kleinbladige en de grootbladige dwergmispels is vergelijkbaar. Ze verschillen wel wat betreft de leefgebieden die ze bedreigen. De kleinbladige soorten, die meestal een meer

kruipe groeivorm hebben, lijken zich makkelijker te vestigen in meer open vegetaties. Ze hebben een voorkeur voor kalkrijke bodems en vormen een potentiële bedreiging voor de kalkgraslanden, duingraslanden, mergelgroeven en bosranden van duinbossen en mogelijk ook andere bossen (Veluwe). De grootbladige soorten vormen een bedreiging voor bossen, zoals in de Noordoostpolder en duinbossen.

Zowel de kalkgraslanden als de duinen zijn Natura 2000-gebieden waarin zeer waardevolle en kwetsbare planten voorkomen. Ook mergelgroeven zijn in Nederland een kwetsbare habitat. De volgende soorten zijn op dit moment lokaal invasief: *Cotoneaster ambiguus*, *Cotoneaster dielsianus*, *Cotoneaster divaricatus* en *Cotoneaster hjelmqvistii*.

Effect op ecosysteemdiensten^[2]

Niet van toepassing.

Overige effecten

Cotoneaster-soorten kunnen aangetast worden door de bacterie *Erwinia amylovora*; het zijn zogenaamde waardplanten. Deze bacterie veroorzaakt de ziekte bacterievuur bij bijvoorbeeld appel- en perenbomen.

Bij aanraken kunnen de planten contacteczeem veroorzaken.

Wat te doen?

Cotoneasters zijn geliefde tuinplanten. Maar gezien de ecologische gevolgen van verwilderde planten is het beter om geen Cotoneasters meer aan te planten in tuinen, parken en ander openbaar groen, zeker niet in de nabijheid van kwetsbare natuurgebieden. Een mogelijk alternatief voor cotoneaster is *Lonicera nitida*. Dit is een groenblijvende struikachtige plant.

Cotoneasters die overtollig zijn, of afgezaagde takken, kunnen het beste als groenafval worden afgevoerd. De planten(delen) nooit in de natuur dumpen! Ze kunnen mogelijk weer uitlopen en als er vruchten zijn, kunnen de zaden kiemen.

Dwergmispels hebben een sterk en uitgebreid oppervlakkig wortelgestel. Jonge planten kunnen worden verwijderd door het gebruik van een speciaal werktuig (in het Engels *weed wrench* genoemd). Zowel de stromk als de wortels moeten verwijderd worden, want die kunnen weer uitlopen. Oudere planten met veel uitlopers vanuit de grond, kunnen op een effectieve manier verwijderd worden door in september de uitlopers af te zagen en aan te stippen met glyfosaat¹. Dit is het meest effectief bij een stamdikte van meer dan 2 cm, dunnere stammen zullen weer uitlopen. Herhaaldelijk afzagen (twee keer per jaar gedurende twee jaar) vermindert de groeiocracht maar leidt niet tot afsterven van de plant. Afbranden is ook niet effectief omdat de planten opnieuw uitlopen. Ook begrazing is niet effectief, de plant is licht giftig voor dieren en het is de laatste soort die ze zullen opeten.

Het verwijderen van afgezaagde planten(delen) met vruchten moet zorgvuldig gebeuren, zodat de vruchten er niet af vallen en zo worden verspreid.

Zaad kan tot vijf jaar kiemkrachtig zijn, dus na de verwijdering van planten is nazorg noodzakelijk.

Natuurmonumenten bestrijdt *Cotoneaster dielsianus* en *Cotoneaster bullatus* in Nationaal Park Zuid Kennemerland. De planten worden afgezaagd, uitgegraven en verwijderd.

¹ Kijk op de site van het CTGB of deze toepassing een toelating heeft.

Meer info over dwergmispel

Oorsprongsgebied

De meeste *Cotoneaster*-soorten komen oorspronkelijk uit het zuidwesten van China en de Himalaya. Een paar soorten zijn inheems in Europa en alleen wilde dwergmispel (*Cotoneaster integerrimus*) is inheems in Nederland.

Habitat

Dwergmispels groeien op plekken met zon tot halfschaduw met droge, kalkrijke, rotsachtige grond. De dwergmispels komen in Nederland vooral voor in de kustduinen en in bosranden. In België komen kleinbladige dwergmispels ook voor in droge kalkgraslanden. Ze hebben veel licht nodig om te kunnen bloeien. Ze komen ook voor in door de mens gemaakte habitats zoals verlaten spoorwegemplacements, industrieterreinen en afgravingen.

Introductieroute Nederland

Cotoneaster-soorten worden geïmporteerd en verhandeld als sierplant voor in de tuin. In Nederland worden zo'n 36 soorten verhandeld. Door de lastige identificatie kunnen dat er ook meer of minder zijn. De planten komen in de natuur terecht door de verspreiding van zaden door vogels en het storten van tuinafval. Op rustplaatsen van vogels komen relatief vaker verwilderde dwergmispels voor.

Aanwezigheid in Nederland

Cotoneaster-soorten worden al een eeuw in Nederland aangeplant in tuinen. De verwildering is waarschijnlijk pas sinds 1980 gestart. Ze worden in toenemende mate gevonden in de natuur. Door de lastige identificatie zijn niet alle waarnemingen betrouwbaar. De onderstaande gegevens over het jaar van eerste waarneming en verspreiding kunnen daarom mogelijk niet helemaal correct zijn.

Cotoneaster ambiguus is in 2014 voor het eerst waargenomen in de Noordoostpolder.

Cotoneaster bullatus komt weinig voor, is waargenomen in stedelijk gebied (buiten tuinen) en langs bosranden. Voor het eerst rond 2000.

Cotoneaster dielsianus werd rond 2005 voor het eerst verwilderd waargenomen, op 20 plekken. Verwildering uit tuinen komt steeds vaker voor.

Cotoneaster divaricatus komt zeer weinig voor. Werd tot 2010 niet waargenomen.

Cotoneaster hjelmqvistii komt ook zeer weinig voor. Werd tot 2010 niet waargenomen. Deze soort komt mogelijk meer voor omdat ze makkelijk wordt aangezien voor *C. horizontalis*.

Cotoneaster horizontalis komt van alle dwergmispels het meeste voor. Verwilderde exemplaren werden in Nederland rond 1980 voor het eerst waargenomen.

Cotoneaster rehderi komt zeer weinig voor. Werd rond 2005 voor het eerst waargenomen.

Cotoneaster salicifolius komt ook zeer weinig voor. Werd rond 1990 voor het eerst waargenomen.

Cotoneaster x suecicus is op nog maar vier plaatsen waargenomen, na 2010.

Cotoneaster x watereri is ook op nog maar vier plaatsen waargenomen, na 2010.

Kans op introductie, vestiging en verspreiding

De kans op introductie in Nederland is groot omdat dwergmispels veelvuldig worden aangeplant, zowel in tuinen als in openbaar groen. De kans op vestiging in de natuur is groot, voor zowel de kleinbladige als grootbladige soorten, vooral door verspreiding via zaden. Door de aanplant zijn de vruchten van dwergmispels volop beschikbaar en ze worden graag door vogels gegeten. Zo worden de zaden over grotere afstanden

verspreid. Ook door gestort tuinafval komen dwergmispels in de natuur terecht. Enkele soorten verspreiden zich ook door uitlopers.

Wet- en regelgeving

Het is verboden om *Cotoneaster salicifolius* en *Cotoneaster x watereri* aan te planten in de buurt van de bedrijfsmatige teelt van boomkwekerijgewassen. Meer informatie over deze bufferzones vindt u [hier](#).

Risicobeoordeling

[Boer, E., 2014. Risk assessment *Cotoneaster*. Naturalis Biodiversity Center.](#)

Bronnen

[Verspreidingsatlas.nl](#)

[Boer, E., 2014. Verwildering van *Cotoneaster* Ehrh. \(Dwergmispel\) in Nederland: de stand van zaken. *Gorteria* 37 \(2014-2015\) blz 171 – 180.](#)

Laatste update: 6-2-2018